

EN LYSANDE MEMOARBOK

I FLERA tidigare böcker har Mia Leche Löfgren givit fängslande minnesbilder från ett händelserikt och aktivt liv. Nu har hon, med stöd av dagboksanteckningar och brev som sedan årtionden legat olästa, skrivit en mera systematisk och sammanhängande memoarbok (*Upplevt*, Hökerbergs 23:50); den omfattar tiden från 1878 till 1928, då hon blev femtio år och hennes man Eliel Löfgren avgick från posten som utrikesminister i ministären Ekman och praktiskt taget slutade sin politiska bana. Det har blivit en lika förtjusande som väsentlig bok. Man blir förälskad i den kvinna som skildrar och skildras, från barndomen och den första kärleken över ett trist äktenskap till den lyckliga samlevnaden med en annan man, den sociala framgången och den inre mognaden. Mia Löfgren framhäver inte sig själv, men det är dock hon som dominerar boken, varm, känslig, god, kvick och klok, alltigenom uppriktig inom de gränser som hennes blygsamhet och goda smak anvisar. Det är sällan vi möter en sådan förening av engagemang, omedelbarhet och klar intelligens.

Boken är i första rummet en människas historia, men den är också ett socialt och politiskt dokument. I några partier ger fru Löfgren, utan att någonsin förfalla till kverulans och elakhet — hon räddas härifrån genom humor och självironi — en bild av den trångsynthet och det partisinne som under början av 1900-talet kom till uttryck i försök till social ostracism mot henne och hennes andre man. Att skilja sig var i detta borgerliga svenska samhälle något misstänkt och oroväckande; en på eget initiativ skild kvinna antogs vara en dålig kvinna, och lagen likaväl som den allmänna opinionen förföljde henne och gjorde det svårt eller omöjligt för modern att få värdnaden om sina barn eller ens att få träffa dem. Man får i memoarerna ett intryck av hur denna med kon-

ventionalism förgyllda tarvlighet förgiftade Mia Löfgrens liv, av den tapperhet med vilken hon mötte ondska och småsinthet, men framför allt ges en bild av själva den sociala miljön, och bitterheten mot enskilda människor överskuggas ständigt av denna vemodigt förstående syn på en brackvärd i upplösning.

En parallell till detta avsnitt är beskrivningen av den partipolitiska hetsen omkring 1914. Ett exempel som stannar i minnet är då advokat Löfgren av Karl Staaff ombads att sköta rättegången mot professor Mittag-Leffler för den gemena beskyllningar mot den avgångne statsministern; stämningen var så uppjagad inom korrekt borgerliga kretsar att Löfgren av vänner och kolleger i advokatbyrån uppmanades att avsäga sig uppdraget för att inte göra sig omöjlig. Löfgren kapitulerade naturligtvis inte; Mia Löfgren skrev i sin dagbok "att en sådan konflikt kan uppstå visar ju att tiden är sjuk, och något mera mardrömsaktigt än den stämning som nu råder har jag aldrig varit med om". För varje memoarbok som kommer ut ter sig "det goda sällskapets" reaktion inför det första försöket till demokratiskt genombrott i Sverige mera simpel och förljugen.

Jag har läst mycket memoarer och biografier, men knappast i någon har jag funnit samma ärliga erkännande av att det är roligt att lyckas. Var och en vet att politiker vill bli statsråd, men nästan alltid klagar de som når målet över upphöjelsens obehag och säger sig längta efter den stillhet som de med sådan envishet undviktit. Mia Löfgren skattar lika litet som sin man åt detta skoj. "Aldrig anade jag att jag skulle bli så fängslad av all denna fåfänglighet", skrev hon i dagboken då Eliel Löfgren blev justitieminister i Edéns ministär 1917. "Jag är som berusad av att känna hur andra imponeras av denna världsliga upphöjelse... Jag vågar endast i djupaste hemlighet erkänna för mig själv att det här har stigit mig åt huvudet." Den brytning av ärelystnad, fåfänga och obehag inför de egna tvivelaktiga känslorna som kommer fram i dessa rader är typisk för hela boken. Helgonambitioner har Mia Löfgren inte haft — hennes religiösa oskuld är stabil — men hon känner ständigt en hederlig och självrannsakande människas obehag inför den egoistiska belåtenhet som följer framgången.

Att sin älskade Eliel ägnar Mia Löfgren fina försök till karaktärisering. Det är kännetecknande för författarinnan att dessa försök som jag inte skall gå in på — jag har inga förutsättningar att bedöma dem — kompletteras med fästliga antydningar om Löfgrens yttre och mera allmänt kända egenheter. "De som betraktade Eliel som en sorglös slarver hade fel", skriver hon, "ty han var en i allra högsta grad bekymrad slarver", och hon kommenterar makens beställning av champagne efter den stora segern i vattenrättsfrågan 1918 med orden att "hans glädje har alltid behov av att utlösas i någonting i konsumtionsväg". Vid sidan av sådana lustigheter berättar fru Löfgren om sin mans arbetsförmåga, praktiska handlag och uppoffrande idealism. Eliel Löfgren — justitie- och utrikesminister, liberal partiledare, erbjuden att ingå som utrikesminister i både socialdemokratiska och konservativa regeringar — har på grund av skilda omständigheter, såsom det liberala partiets nedgång och det uppseendeväckande nederlaget vid Stockholmsvalet 1928, under senare tid inte tillräckligt uppskattats; jag tror att han, då vi får en mera fullständig och avvägd skildring av denna tid än som hittills presterats, kommer att klart framstå som en av det liberala och demokratiska genombrottets stora män.

Dåvarande utrikesministern Eliel Löfgren och hans maka Mia på valdagen i Stockholm 1928.

Olle Kinberg skrev en gång, erinrar boken, om Eliel Löfgren som en av de lyckliga människornas "lilla och benådade skara". Då man läser Mia Löfgren kan man tveka om hon hör till samma grupp. Dagboksanteckningarna redovisar inte bara lidanden på grund av olyckor och förföljelser, utan också känslor av misslyckande, tomhet och hopplöshet;

då författarinnan gått igenom dessa gamla papper har hon miss-tänkt sig själv för att ha överdrivit de mörka inslagen i sitt liv. Säkert är att boken också vittnar om lyckliga och frigjorda stunder, att det är både ljus och eld över dessa sidor och att Mia Löfgren genom sin friska munterhet, sin vitalitet och sin medkänsla givit glädje och lycka åt andra.

HERBERT TINGSTEN